# FOND SOLIDARITY

Tento dokument vysvětluje Fond solidarity Evropské unie, hlavní nástroj EU pro poskytování finanční podpory členským státům nebo přistupujícím zemím v případě závažné přírodní katastrofy. Popisuje cíle, rozpočet a provádění fondu. Závěrem podává přehled o tom, jakou úlohu hraje při utváření a posilování tohoto nástroje Evropský parlament.

## PRÁVNÍ ZÁKLAD

— Čl. 175 odst. 3 a čl. 212 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU), které poskytují právní základ pro solidární opatření EU.

— Nařízení z roku 2002 o zřízení Fondu solidarity (nařízení Rady (ES) č. 2012/2002).

— Nařízení z roku 2014, kterým se mění Fond solidarity (nařízení (EU) č. 661/2014, kterým bylo aktualizováno nařízení č. 2012/2002). Zjednodušuje pravidla, prodlužuje dobu reakce fondu, vyjasňuje kritéria způsobilosti a nově se zaměřuje na prevenci katastrof a řízení rizik.

— Nařízení z roku 2020, kterým se Fond solidarity rozšiřuje na mimořádné situace v oblasti veřejného zdraví (nařízení (EU) 2020/461), v reakci na pandemii COVID-19.

## CÍLE

Fond solidarity Evropské unie je hlavním nástrojem EU, který má členským státům a kandidátským a přistupujícím zemím pomáhat při zvládání následků rozsáhlých přírodních katastrof a mimořádných situací v oblasti veřejného zdraví.

Poskytuje finanční pomoc na obnovu po povodních, lesních požárech, zemětřeseních, bouřích a suchu. Od roku 2020 se rovněž zabývá závažnými zdravotními krizemi, jako je pandemie COVID-19. Význam fondu jako jednoho z důležitých projevů evropské solidarity se v době, kdy v důsledku změny klimatu stoupá četnost a závažnost extrémních povětrnostních jevů, zvyšuje. Rychlá reakce na krize nicméně zůstává úkolem rezervy na pomoc při mimořádných událostech.

Fond solidarity byl zřízen v roce 2002 v reakci na katastrofální povodně, které postihly střední Evropu v létě 2002.

## ROZPOČET

Fond solidarity poskytl podporu ve více než 130 případech (na přírodní katastrofy a intervence v reakci na mimořádné situace v oblasti veřejného zdraví). Podporu z Fondu solidarity dosud obdrželo 24 členských států (plus Spojené království před jeho vystoupením z EU) a čtyři přistupující země (Albánie, Černá Hora, Srbsko a Turecko). Celkem bylo vyplaceno více než 8,6 miliardy EUR.

Od roku 2021 jsou Fond solidarity a rezerva na pomoc při mimořádných událostech financovány jako jediný nástroj, tzv. rezerva na solidaritu a pomoc při mimořádných

událostech (SEAR), jejíž maximální roční rozpočet činí 1,2 miliardy EUR (v cenách roku 2018).

V únoru 2024 byl revidován víceletý finanční rámec na období 2021–2027 a maximální roční rozpočet rezervy SEAR byl v zájmu posílení schopnosti EU řešit krize a mimořádné situace navýšen o 1,5 miliardy EUR.

V prosinci 2024 bylo přijato nařízení o regionální mimořádné podpoře na rekonstrukci (RESTORE) (nařízení (EU) 2024/3236), které poskytlo dodatečnou pomoc členským státům postiženým přírodními katastrofami, k nimž došlo v letech 2024 a 2025, tím, že jim umožnilo využít pro tento účel finanční prostředky z Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR), Fondu soudržnosti a Evropského sociálního fondu plus (ESF+). Celkové zdroje, které byly pro přeprogramování v rámci podpory RESTORE k dispozici, byly omezeny na 10 % původního celkového vnitrostátního přídělu pro EFRR a ESF+. Uvolnily se tak zdroje na opravu poškozené infrastruktury a poskytování potravinové a základní materiální pomoci a sociální a zdravotní podpory.

## PROVÁDĚNÍ

Pomoc poskytovaná z Fondu solidarity má podobu grantu, který doplňuje veřejné výdaje přijímajícího státu, a jejím cílem je poskytnout finanční prostředky na nejdůležitější nouzová opatření a na zmírňování škod, které jsou ze své podstaty nepojistitelné.

Ke způsobilým naléhavým opatřením patří:

— okamžitá obnova zničené infrastruktury a zařízení v oblasti energetiky, pitné vody, odpadních vod, telekomunikací, dopravy, zdravotnictví a vzdělávání,

— poskytnutí dočasného ubytování a financování záchranných prací k uspokojení potřeb postiženého obyvatelstva,

— okamžité zajištění preventivní infrastruktury a ochrany kulturního dědictví,

— vyčištění oblastí zasažených katastrofou včetně přírodních oblastí, a

— rychlá pomoc, včetně lékařské podpory, obyvatelstvu postiženému závažným ohrožením veřejného zdraví a ochrana ohroženého obyvatelstva.

### A. Postup pro získání finanční pomoci

EU může poskytnout finanční pomoc kterékoli zemi EU nebo kandidátské zemi, která o ni požádá, po závažné přírodní katastrofě. Podání žádosti probíhá takto:

— Postižená země musí podat žádost do 12 týdnů od katastrofy.

— Komise poté žádost posoudí a navrhne výši finanční pomoci.

— Postup přidělení grantu, po němž následuje rozpočtový proces (schválení Parlamentem a Radou), může trvat několik měsíců.

— Jakmile jsou rozpočtové prostředky poskytnuty, uzavře Komise dohodu s přijímajícím státem a grant poskytne.

Od reformy z roku 2014 mohou členské státy žádat o zálohové platby. Komise pak může rozhodnout o jejich udělení, jsou-li k dispozici dostatečné zdroje. Maximální částka

činí 25 % předpokládané celkové částky finančního příspěvku z Fondu solidarity a je omezena na 100 milionů EUR.

**B. Odpovědnost zemí za využívání grantů**

— Grant musí být využit do 18 měsíců ode dne, kdy byl přidělen.

— Nevyužité části grantu musí být vráceny.

— Šest měsíců po uplynutí osmnáctiměsíční lhůty musí být Komisi předložena zpráva o provádění. Tento dokument obsahuje:

  — podrobnosti o výdajích způsobilých pro podporu z fondu a o veškerém dalším obdrženém financování, včetně pojistného plnění a náhrad od třetích stran,

  — podrobnosti o přijatých nebo navrhovaných preventivních opatřeních, včetně využití evropských strukturálních a investičních fondů k tomuto účelu,

  — informace o zkušenostech, které byly při katastrofě nebo mimořádné události získány,

  — stav provádění příslušných právních předpisů EU v oblasti prevence a řízení rizika katastrof,

  — veškeré další relevantní informace o přijatých preventivních a zmírňujících opatřeních.

— Opatření nelze financovat dvakrát. Přijímající stát tak musí zajistit, aby náklady kryté Fondem solidarity nebyly pokryty jinými finančními nástroji EU (zejména politikou soudržnosti, zemědělskou a rybářskou politikou).

## ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Ve svém usnesení z roku 2013 o Fondu solidarity Evropské unie Parlament zdůraznil význam Fondu solidarity jako hlavního nástroje, jenž EU umožňuje reagovat na závažné katastrofy. Současně se kriticky vyjádřil k tomu, že poskytnutí pomoci regionům nebo členským státům postiženým katastrofou trvá nepřijatelně dlouho, a žádal o zkrácení lhůt, zjednodušení příslušných postupů a zavedení možnosti zálohových plateb. Tyto prvky byly zohledněny v novém legislativním návrhu z července 2013. Do návrhu Komise byly zahrnuty i další návrhy Parlamentu, jako je zavedení jasnější a přesnější definice pojmu „katastrofa“ a vymezení rozsahu intervencí.

V usnesení z roku 2016 o posouzení Fondu solidarity Evropské unie Parlament zdůraznil „význam revize z roku 2014, které se podařilo překonat patovou situaci v Radě a která konečně přinesla odpověď na opakované požadavky Parlamentu na posílení reaktivity a účinnosti pomoci s cílem zajistit rychlou a transparentní reakci při poskytování pomoci lidem postiženým přírodní katastrofou“.

V usnesení z roku 2021 o přezkumu Fondu solidarity Evropské unie vyzval Parlament Komisi, aby v souvislosti s budoucí reformou:

— pokračovala v práci na zjednodušení a urychlení postupu podávání žádostí pro členské státy s cílem zajistit rychlejší reakci na katastrofy a krizové situace,

— účinněji řešila katastrofy na regionální úrovni,

— posoudila konkrétní dopady sucha a řešila je v budoucím nařízení,

— věnovala co největší pozornost regionům, které jsou nejvíce ohroženy závažnými nebo regionálními přírodními katastrofami nebo závažnými mimořádnými událostmi v oblasti veřejného zdraví, zejména nejvzdálenějším regionům, ostrovům, horským regionům a regionům s vysokou seismickou nebo sopečnou aktivitou nebo regionům s rizikem budoucích krizí v oblasti veřejného zdraví,

— posílila a zjednodušila součinnost mezi Fondem solidarity, fondy politiky soudržnosti a mechanismem civilní ochrany Unie (nástroj, jenž má posílit spolupráci mezi členskými státy a skupinou deseti třetích zemí v oblasti civilní ochrany s cílem zlepšit prevenci katastrof, připravenost a reakci na ně),

— při určování způsobilosti projektů více zohledňovala nejnovější zásady prevence rizik a začlenila do nařízení zásadu „Build Back Better“,

— uložila přijímajícím státům povinnost informovat o finanční podpoře EU občany.

Parlament se domnívá, že v budoucnu bude patrně nezbytné rozpočet Fondu solidarity přehodnotit, neboť je třeba zajistit, aby byl dostatečně velký na to, aby bylo možné účinně čelit závažným a regionálním přírodním katastrofám a závažnému ohrožení veřejného zdraví.

Že je zapotřebí Fond solidarity reformovat, bylo zopakováno i v usnesení z roku 2022 o ostrovech EU a politice soudržnosti. Parlament vyzval k lepší reakci na výzvy, jimž čelí ostrovy EU, a zdůraznil, že je třeba Fond solidarity zlepšit tak, aby se přizpůsobil hrozbám, jako jsou přírodní katastrofy či dopady změny klimatu.

Tento dokument vypracovala tematická sekce Evropského parlamentu pro regionální rozvoj, zemědělství a rybolov. Další informace naleznete na internetových stránkách Výboru pro regionální rozvoj.

Kelly Schwarz / JOHANNA CHLÖÉ LYOR TIRINELLI
04/2026